

ÕPETAJATE JA KOOLIJUHTIDE TÄIENDUSÕPPE SÜSTEEMI ARENDAMINE

IMPROVING THE SYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT
OF TEACHERS AND SCHOOL LEADERS

KOOLIJUHI ARENGUSAMMUDE KAVANDAMISE JUHEND

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Funded by the European Union via the
Structural Reform Support Programme
and implemented by the British Council in
cooperation with the European Commission

Koolijuhi analüüsivahendi autorid:

Eve Eisenschmidt, Martin Robinson, Claire Stoneman, Kätlin Vanari. Nõustaja: Ed Vainker.

Koolijuhid-õpipartnerid:

Karin Lukk, Karmen Paul, Mari-Liis Sults, Sirje Toomla, Haana Zuba-Reinsalu.

Briti Nõukogu projektimeeskond:

Anne Maisvee ja Artur Taevere.

SISUKORD

4 I SISSEJUHATUS

6 II JUHENDI ÜLDTUTVUSTUS

8 III KUIDAS JUHENDIT KASUTADA?

11 IV VESTLUSTE TEEMAD JA ABISTAVAD MATERJALID

11 1. Eesmärkide seadmine ja ressursside kavandamine

11 1.1. Õppimisega seotud eesmärgid

12 Lisa 1.1. Konkreetsete ja üheselt mõistetavad eesmärgid

13 Lisa 1.2. Kuidas eesmäärke seada?

14 1.2. Eesmärkidele pühendumist võimaldavad tingimused

15 Lisa 1.3. Eesmärkide seadmise põhilised probleemid ja nende lahendamine

15 1.3. Ressursid ja pädevus eesmärkide saavutamiseks

17 2. Õpetamise täiustamine

17 2.1. Õpetamise hea tava tõhusaks õppimiseks

18 Lisa 2.1. Graham Nuthall „Õppijate varjatud elu“

19 Lisa 2.2. Õpitust arusaamise hindamine – Harry Fletcher-Woodi käsitus (2020)

20 Lisa 2.3. Õpetamise põhimõtted

21 2.2. Ideaalse õpetamise mõtestamine

22 Lisa 2.4. Õpetamise täiustamise prioriteedid

23 2.3. Sammud õpetamise kvaliteedi parandamiseks

24 Lisa 2.5. Õpetaja arengusammud

25 2.4. Õpetajate sihipärane õppimine

26 Lisa 2.6. Dylan Wiliam „Koolide loomine, mida meie lapsed vajavad“

26 Lisa 2.7. Võimalikeks vigadeks valmistumine – Harry Fletcher-Wood (2020)

28 3. Õpetajate õppimise ja arengu toetamine

28 3.1. Õpetajate õppimise ja arengu hea tava

29 Lisa 3.1. „Suurepärase õpetamiseni: rahvusvahelised uuringud tõhusast täienduskoolitusest“

31 3.2. Õpetajate õppimise täiustamine ja selle suunas liikumine

32 Lisa 3.2. Professionaalse arengu toetamine aasta jooksul

33 3.3. Õpetajate koosõppimine uute teooriate ja meetodite mõtestamiseks

34 Lisa 3.3. Uute õpetamisviiside mõtestamine teoreetiliselt ja praktiliselt

35 3.4. Õpetajate õppimisvõimaluste arendamine

36 3.5. Õppimist toetav tagasiside õpetaja arenguks

37 Lisa 3.5. Yo-Yo Ma tõhusa tagasiside näited

38 Lisa 3.6. Kuidas anda õpetajale tõhusat tagasisidet?

Näited õpetajate arengusammude analüüsivahendist

SISSEJUHATUS

Koolijuhtimise käsitustes rõhutatakse järjest enam õppimise eestvedamist (ingl *instructional leadership, leadership for learning*), kus juhi põhilised ülesanded on õppimisest lähtuva visiooni loomine ja õpetajate õpetamisoskuste pidev täiustamine (Hallinger, 2018)¹. Kuigi juhtide mõju õppijate arengule ja õppeprotsessile ei ole otsene, on juhtidel tugev mõju ja see avaldub läbi õpetajate, nende motivatsiooni, professionaalse arengu ja töötingimuste (Leithwood, Harris, Hopkins, 2020)². Traditsioonilised õpetajate õppimise vormid (koolitused) on aga osutunud ebatõhusateks, juhtide ülesanne on luua koolis tingimused, kus õpetajatel on selged arengueesmärgid, nad saavad oma tööle asjatundlikku tagasisidet ja neil on võimalused sellest lähtuvalt enda õpetamispraktikaid täiendada (Sims & Flecher-Wood, 2021)³.

Eesti haridusametuse juhi kompetentsimudeli (Innove, 2016) üks valdkond keskendub õppimise eestvedamisele, aga selle valdkonna juhtimise praktiliste sammude avamiseks on vähe tööriistu. Lisaks saavad juhid vähe professionaalset tagasisidet. Eesti koolides puudub välishindamine, sh vaade eksperdi või teise koolijuhi poolt, koolide sisehindamise protsessi ei ole kaasatud eksperte ning tehtud sisehindamise tulemustele ei saa koolid tagasisidet. TALIS 2018 kinnitab samuti kolleegiga koos õppimise tähtsust – haridusmaastiku elujõulisus väljendub eri osaliste koostöövõimes (OECD, 2019).

Koolijuhtide tihe koostöö arengusammude ühisel kavandamisel parandab järk-järgult üldist hariduse juhtimise kvaliteeti. Koolitusprogramme pakutakse alustavatele koolijuhtidele, samuti on rakendatud mentorprogramm alustavatele ja algajatele koolijuhtidele ning vastava ettevalmistuse on saanud mentorid, väljaõppeprogrammi on 2021. aastaks läbinud 62 koolijuhti. Kogenud koolijuhil ei ole võimalust saada professionaalset tuge oma juhtimispädevuste arendamiseks, mis keskenduks õppimist eestvedavale juhtimisele. Kogenud koolijuhile on mõjusamad ja rikastavamad vestlused teise professionaaliga, kellega koos mõtestatakse õppimise olemust ja võimalikke samme õppimisprotsessi arendamiseks haridusametuses.

¹ Hallinger, P. (2018). Bringing context out of the shadows of leadership. *Educational Management Administration & Leadership*, 46(1), 5–24. <https://doi.org/10.1177/1741143216670652>

² Leithwood, K., Harris, A. & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. *School Leadership & Management*, 40(1), 5–22. <https://doi.org/10.1080/13632434.2019.1596077>

³ Sam Sims & Harry Fletcher-Wood (2021) Identifying the characteristics of effective teacher professional development: a critical review, *School Effectiveness and School Improvement*, 32:1, 47–63, DOI: 10.1080/09243453.2020.1772841

JUHENDI ÜLDTUTVUSTUS

Käesoleva juhendi eesmärk on aidata juhtidel kavandada muutusi oma juhtimispraktikates ja leppida kokku konkreetsetes arengusammudes, et rakendada õppimise eestvedamist oma haridusasutuses. Juhendi kasutamine toimub arengut suunavate vestluste käigus õpipartneriga ehk kogenud koolijuhiga.

Arengut suunava vestluse juhendit kasutades saavad juhid paremini oma professionaalse arengu vajadusi analüüsida läbi konkreetsete arengusammude, määratleda prioriteete ja hinnata praktikas tehtud edusamme. Juhendis käsitletakse haridusasutuse juhi võtmetähtsusega tegevusi, millel on märkimisväärne mõju õpetamise ja õppimise kvaliteedile.

Juhend koosneb kolmest osast, mis keskenduvad õppimise eestvedamise alavaldkondadele:

1

EESMÄRKIDE SEADMINE JA RESSURSSIDE KAVANDAMINE

- 1.1. Õppimisega seotud eesmärgid
- 1.2. Eesmärkidele pühendumist võimaldavad tingimused
- 1.3. Ressursid ja pädevus eesmärkide saavutamiseks

2

ÕPETAMISE TÄIUSTAMINE

- 2.1. Õpetamise hea tava tõhusaks õppimiseks
- 2.2. Ideaalse õpetamise mõtestamine
- 2.3. Sammud õpetamise kvaliteedi parandamiseks
- 2.4. Õpetajate sihipärane õppimine

3

ÕPETAJATE ÕPPIMISE JA ARENGU TOETAMINE

- 3.1. Õpetajate õppimise ja arengu hea tava
- 3.2. Õpetajate õppimise täiustamine ja selle suunas liikumine
- 3.3. Õpetajate koosõppimine uute teooriate ja meetodite mõtestamiseks
- 3.4. Õpetajate õppimisvõimaluste arendamine
- 3.5. Õppimist toetav tagasiside õpetajale

Edaspidi on plaanis juhendit täiendada õppekava ja hindamise valdkondade arengusammudega. Juhend on mõeldud erineva kogemustepagasiga koolijuhtidele, nii vähekogenud kui ka väga kogenud koolijuhtidele. Äsja alustanud koolijuhile pakub siiski uue rolli ja organisatsiooniga kohanemine piisavalt õppimise ja arengu võimalusi ning seetõttu on juhend kõige sobivam vähemalt ühe õppeaasta töötanud koolijuhile.

KUIDAS JUHENDIT KASUTADA?

Arengut toetavat vestluste juhendit on otstarbekas kasutada tervikliku protsessina, mis algab häälestumise ja õpipartneriks oleva koolijuhi ja tema organisatsiooni tundma õppimisega. Esimestel vestlustel ei ole oluline kasutada juhendis välja pakutud vestluste aluseid, vaid pigem keskenduda kokkulepete sõlmimisele edasise protsessi kohta ning vastastikusele arutelule juhtimiskäsitluste üle. **Põhieesmärk on luua usalduslik ja avatud suhe.**

SISSEJUHATAV VESTLUS

OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLEVAD TEEMAD

- Kooli üldine iseloomustus.
- Kooli külastuse korral tutvumine koolimajaga ja tundide külastamine.
- Ootused arengut toetavatele vestlustele.

ABITAVAD KÜSIMUSED

- Milline on organisatsiooni struktuur?
- Kes on kooli võtmeisikud?
- Kuidas kirjeldad koolikultuuri – kuidas teie koolis asjad käivad?
- Millised on ootused arengut toetavatele vestlustele?
- Milline võiks välja näha sinu edu nende arengut toetavate vestluste puhul? Mille järgi saad aru, et see eesmärk on saavutatud?
- Millised 3 sinu tugevust toetavad sind nende arengusammude tegemisel?

VÕIMALIKUD TÄIUSTUSED

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLEVAD TEEMAD

- Õppimise eestvedamise arengusammude juhend.
- Arengut toetavate vestluste teemad.

ARUTELU ABIMATERJALIDE ÜLE

- Arutage õpipartneriga arengusammude juhendis kirjeldatud küsimusi.
- Tutvustage arengut toetavate vestluste teemasid ja arutage võimalike teemade üle, millele järgnevalt keskenduda. Millised teemad on aktuaalsed? Millistesse teemadesse olete soovinud varasemalt enam süveneda?

JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal õpipartneriga kokku edasiste vestluste korralduses. Need võivad olla samad, mis esitatud parempoolses veerus, aga ei pea üksnes nendega piirduma.

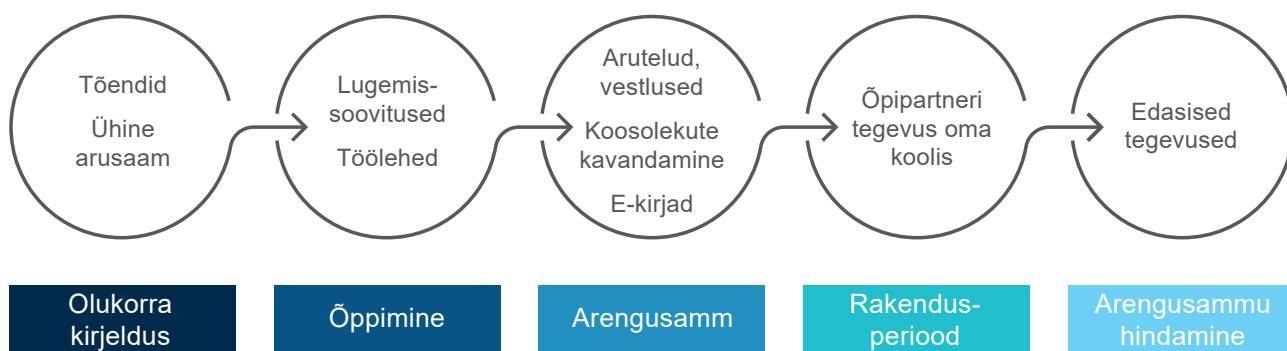
ARUTELU ABIMATERJALIDE ÜLE

- Õpipartner mõtleb läbi vestluste toimumise regulaarsed ajad ning oma töökorralduses vajalikud muudatused, et arengusammudele keskenduda.
- Õpipartner lepib kokku õppejuhi ja vajadusel õpetajatega, kuidas arengut toetavate vestluste tulemuslikkust kõige paremini oma koolis toetada.
- Õpipartner tutvub vestluste teemadega ning valib järgmiseks kohtumiseks enda jaoks olulised teemad välja.

Arengut toetavad vestlused arengusammude mõtestamiseks on soovitatav kavandada regulaarsete kohtumistena, nt igakuiselt. Iga kohtumise järel on oluline kokku leppida arengusamm, mida õpipartner järgneva perioodi jooksul ellu viib või harjutab. Järgmise arengusammu valimisel ei pea liikuma juhendis etteantud alavaldkondade järjestuses. Õpipartneriga võib otsustada oluliste ja aktuaalsete valdkondade valimise iga vestluse alguses. Samuti saab partnerkoolijuht kasutada vestluste läbiviimisel teisi meetodeid, näiteks *coaching*-u-võtted, disainmõtleamise töölehti jms. Soovitatavalt koostab partnerkooli juht pärast vestlust kokkuvõtte vestluse peamistest teemadest ja kokkulepetest edasise kohta ehk kokkulepitud arengusammud ja kohtumise aeg ning edastab selle kokkuvõtte e-posti teel.

Arengut toetavad vestlused järgivad kõikides alavaldkondades sarnast ülesehitust (joonis 1).

Joonis 1. Arengut toetavate vestluste osad

Vestlused, mis koosnevad viiest osast:

1. Partnerkoolijuht selgitab koos õpipartneriga välja tema kooli eri valdkondade hetkolukorra. Üheskoos hinnatakse, millised tõenduspõhised andmed iseloomustavad valdkonna tulemuslikkust ning kuidas jagavad õpetajad ühist arusaama muutuste elluviimiseks.
2. Arengusammu valdkonna paremaks tundma õppimiseks on lugemissoovitused koos edasist mõtlemist ja arutelu soodustavate küsimustega. Õpipartnerid arutlevad koos partnerkoolijuhiga, kuidas lisamaterjalides väljatoodud saaks kasutada oma koolis soovitud muutuse elluviimiseks.
3. Partnerkoolijuht aitab õpipartneril välja valida võimalikud arengusammud, millele järgmise kuu aja jooksul oma professionaalses arengus rohkem tähelepanu pöörata. Edasise samme kirjeldatakse lühiajaliste eesmärkidena võimalikult detailselt ja tegevuspõhiselt.
4. Õpipartneriks olev koolijuht viib planeeritud detailsed tegevused järgneva perioodi jooksul ellu. Koolijuht jälgib oma tegevuse mõnda konkreetset aspekti, näiteks e-kirjad kolleegidele või koosolekute sõnavõtted. Samuti kaasab ta tegevusse õppejuhi (võimaluse korral ka teised juhtkonnaliikmed), et jõuda kiiremini soovitud tulemusteni.
5. Partnerkoolijuht ja õpipartner analüüsivad ühiselt tehtud tegevuste/tulemuste seost detailselt kirjeldatud eesmärkidega. Kui püstitatud eesmärgid ühtivad soovitud tulemusega, valitakse uus arengusamm, millele keskenduda.

IV

IV

VESTLUSTE TEEMAD JA ABISTAVAD MATERJALID

1

EESMÄRKIDE SEADMINE JA RESSURSSIDE KAVANDAMINE

Alljärgnev kava on koostatud nii, et õpipartneri ja koolijuhi vahelisi vestlusi võib alustada mistahes arengusammust. Õpipartneri ja koolijuhi hea suhe on eduka vestluse aluseks, sest nii sujub küsimuste esitamine ja arutlemine ladusalt ning teise vajadusi arvestavalt. Koolijuhti paremini tundma õppides saab õpipartner otsustada, kui paljut alljärgnevast peab ta vajalikuks käsitleda.

1.1. ÕPPIMISEGA SEOTUD EESMÄRGID

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õppimise ja õpetamise parim tava antud koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õpetamise ja õppimise parimat tava koolis.
- Tõendid, mis näitavad, et eesmärkide suunas liigutakse.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Milline on teie koolis õpetamise ja õppimise parim tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Milline on teie koolis õpetamise ja õppimise nõrk külg? Kuidas te teate, et see on nõrk külg?
- Kuidas te teate, kas õpilased õpivad tõhusalt?
- Mille põhjal te otsustasite, millised eesmärgid on olulised? Miks te arvate, et need eesmärgid aitavad õpetamises ja õppimises muutusi esile kutsuda?
- Kas õpetajad/töötajad mõistavad nende eesmärkide olulisust? Kuidas te seda teate?
- Kui küsida teie koolis mõnelt õpetajalt kooli eesmärkide kohta, siis mida nad vastaksid? Miks nad neid eesmarke oluliseks peavad?

TÕENDID

- Mis tõendid näitavad, et õpilased õpivad tõhusalt?
- Kuidas te tõendeid kogute? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Mida olete sisehindamise käigus teada saanud õppimisega seotud eesmärkidest?
- Kuidas te teate, et praegused eesmärgid on piisavalt selged ja konkreetsed, et toetavad õpetamise ja õppimise arendamist?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad õpetamise parimat tava ühtemoodi? Mil määral?
- Kuidas saaks teha nii, et kõik mõistaksid eesmarke ühtemoodi?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Näited konkreetsete ja selgete eesmärkide ning ebamääraste eesmärkide kohta.

ARUTELU ABIMATERJALI (LISA 1.1) ÜLE

- Arutage konkreetsete ja üheselt mõistetavate eesmärkide ning ebamääraste eesmärkide näiteid. Mille poolt need teineteisest erinevad? Võrrelge neid antud kooli praeguste eesmärkidega.

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht arutab õppejuhiga läbi praegused õppetöö arendamise eesmärgid ning kuidas need on seotud õpetajate professionaalse arenguga ja milline on eesmärkide mõju õpilaste õppimisele.
- Koolijuht ja õppejuht arutavad omavahel tõhusate ja mittetõhusate eesmärkide näiteid (lisa 1.1). Nende põhjal mõtlevad, kuidas võiks muuta oma kooli praeguseid eesmäärke või püstitada uusi.
- Koolijuht ja õppejuht käsitlevad lisa 1.2 Robinsoni jt (2015) uurimusest pärit skeemi ning arutavad, mida veel tõhusate eesmärkide seadmisel arvesse võtta.

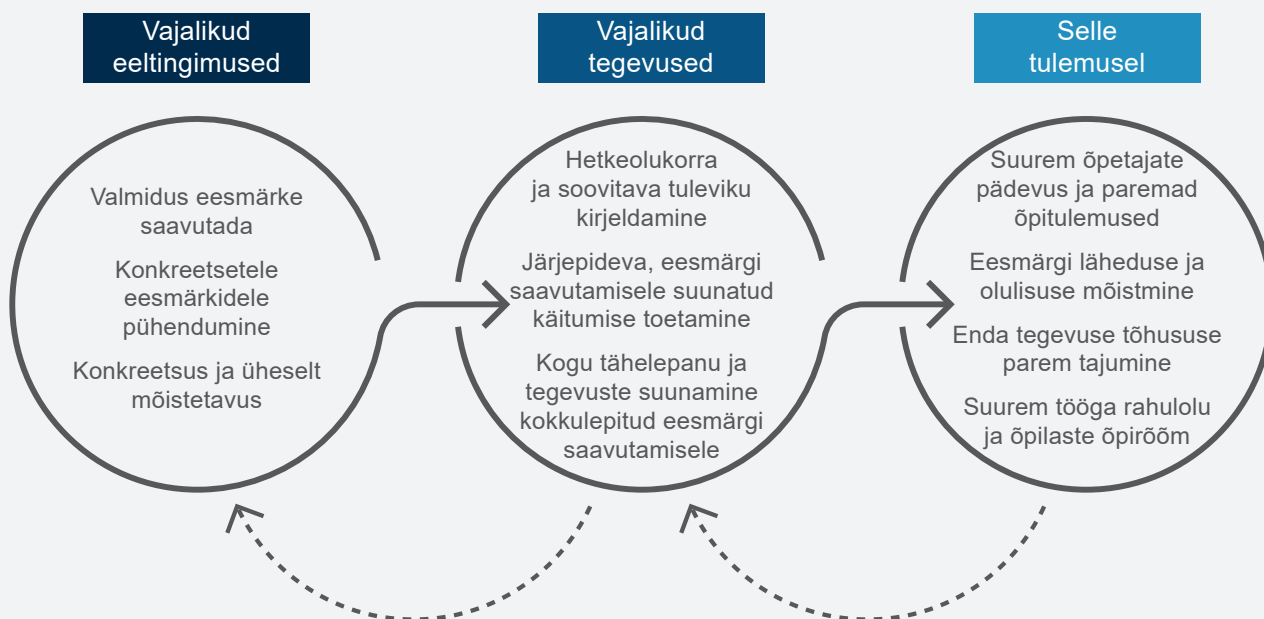
Lisa 1.1. Konkreetsed ja üheselt mõistetavad eesmärgid

SOOVITUD NÄIDE	HALB NÄIDE
Kõik õpetajad arendavad õppeaasta jooksul uute teemade käsitlemise metoodikat (väikeste osade kaupa õpetamine, näitlikustamine ja skematiseerimine, õpitust arusaamise kontroll jne), mille tulemusena õpilaste õpitulemused paranevad. <i>Et parandada õpetamise kvaliteeti ja õpilaste õpitulemusi koolis, tuleb kindlaks määrata konkreetne arendusvaldkond, mida on vaja täiustada.</i>	Kõik õpetajad täiustavad oma õpetamismetoodikat ja selle tulemusena õpilaste õpitulemused paranevad. <i>See eesmärk on liiga ähmane. Õpetajatele jääb selgusetuks, millele täpselt nad oma tegevuse täiustamisel keskenduma peavad, et õpilaste õpitulemused paraneksid.</i>
Kõik õpetajad täiendavad metoodikaid hindamaks pidevalt õpitust arusaamist, et vähemalt 80% kõigist õpilastest oleks kooliaasta lõpuks omandanud vastava klassi õpiväljundid heal tasemel. <i>See eesmärk on selge, sest sisaldab konkreetset sihti ja ajaraami.</i>	Kõik õpetajad tagavad, et 35% kõigist õpilastest on õppeaasta lõpuks oma vanusele vastaval tasemel. <i>Selle eesmärgi puhul on paigas ajaraam ja see on hea. Paraku ei täpsustata õpetaja tegevuse valdkonda, mille täiustamine aitaks eesmärki saavutada. Ühtlasi on eesmärgiga seatud ootused liiga tagasihoidlikud. Kui eesmärgid tunduvad liiga lihtsalt või liiga raskesti saavutatavad, siis need ei motiveeri tegutsema.</i>
Kõik õpetajad suurendavad õpilaste kaasatust ja toetavad eneseregulatsiooni oskuste arengut, et 85% kõigist õpilastest omandaksid kuuenda klassi lõpuks kooliastme õpiväljundid heal tasemel. <i>Eesmärgil on selge fookus, milles õpetajad oma pädevusi arendavad, ajaraam ja oodatav tulemus.</i>	Kõik õpetajad suurendavad õpilaste kaasatust ja tunnist osavõttu. <i>Eesmärk on suunatud õpetaja tegevuse puhul konkreetse valdkonna arendamisele. See on hea. Ent eesmärk ei seo seda õpitulemustele avaldatava mõjuga. Samuti puudub eesmärgil ajaraam.</i>

ARUTELU EESMÄRK JA ALUS

Koolijuht ja õppejuht käsitlevad Robinsoni jt (2015) uurimusest pärit skeemi ning arutavad, mida veel tõhusate eesmärkide seadmisel arvesse võtta.

Pikaajaliste uuringute tulemused eesmärgiseade kohta võib kokku võtta järgdusega, et edukas eesmärgiseade on sidus (ingl *alignment*), kus hinnatakse eeltingimusi eesmärgi suunas liikumiseks, kavandatakse vajalikud tegevused ja hinnatakse tegevuse tulemusi/tagajärgi.

Millised täiendavad eeltingimused on konkreetsete ja selgete eesmärkide seadmisel vajalikud?

Millised täiendavad tegevused on vajalikud eesmärgiseadeks?

Millised täiendavad tulemused võivad ilmneda eesmärgiseade tulemusel?

1.2. EESMÄRKIDELE PÜHENDUMIST VÕIMALDAVAD TINGIMUSED

1.OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Tingimused, mis peavad olema täidetud, et õpetajad saaksid eesmärkide saavutamisele pühenduda.
- Tõendid, mis näitavad, miks on kool seadnud just sellised eesmärgid ja miks need kooli jaoks olulised on.
- Seniste eesmärkide mõtestamine ja arusaamine sellest, miks need kooli jaoks olulised on.
- Praeguse olukorra erinevus soovitud tuleviku olukorrast kui lähtekoht eesmärkide seadmisel.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Mille põhjal te otsustasite, millised eesmärgid on olulised? Miks te arvate, et need eesmärgid aitavad muutusi esile kutsuda?
- Mida võiksid õpetajad eesmärkide saavutamiseks teha? Mida ootate õpetajatelt eesmärkidega seoses?
- Kuivõrd õpetajad mõistavad eesmäärke ja ootusi neile?
- Kuidas hindate, kui lähedale seatud eesmärgile on jõutud?

TÕENDID

- Kuidas te teate, et praegused eesmärgid on selged ja konkreetsed toetamaks õpetamise ja õppimise arendamist?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus eesmärkidele pühendumist võimaldavatest tingimustest?
- Kuidas te teate, et õpetajad oskavad seatud eesmäärke saavutada?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad eesmäärke ühtemoodi? Mil määral?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Robinsoni (2015) esitatud tabel (lisa 1.3).

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE (LISA 1.3)

- Arutlege tabeli üle. Kas koolijuht on kogenud eesmärkide seadmisel sarnaseid probleeme? Kuidas ta probleemid on lahendanud?

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht arutab õppejuhiga praeguseid eesmäärke ning seda, kui hästi õpetajad neid eesmäärke ja nende olulisust mõistavad. Kuivõrd õpetajad on olnud kaasatud eesmärkide seadmisel? Kui jõukohased on seatud eesmärgid õpetajatele?
- Koolijuht koostab koos võtmeisikutega plaani, kuidas koolis kokkulepitud ajal ühiselt eesmärkide üle arutelusid peetakse.
- Koolijuht arutab õppejuhiga, mida võiksid õpetajad eesmärkide saavutamiseks teha. Kui palju nad juba praegu nende eesmärkide saavutamiseks teevad? Kuidas nad veel eesmärkide saavutamisele kaasa aidata saaksid?
- Koolijuht arutab õppejuhiga Robinsoni jt (2015) tabelit ning seda, kas nad on eesmärkide seadmisel kogenud sarnaseid probleeme. Nad arutavad järgmiseks õppeaastaks seatavaid eesmäärke ning mõtlevad, kuidas võimalikke probleeme lahendada, toetudes seejuures lisa 1.3 tabelile.

Lisa 1.3. Eesmärkide seadmise põhilised probleemid ja nende lahendamine

Robinson, Viviane. (2015).

School Leadership and Student Outcomes: Identifying What Works and Why.

https://www.educationcounts.govt.nz/__data/assets/pdf_file/0015/60180/BES-Leadership-Web-updated-foreword-2015.pdf

PROBLEEM	STRATEEGIA
Inimestel ei ole vajalikke teadmisi ja oskusi, et eesmärgid saavutada.	Sel juhul seadke eesmärgid, mis puudutavad õpetajate arengut ja õppimist, mitte töö tulemust.
Individuaalsed eesmärgid võivad minna vastuollu kooli kui organisatsiooni eesmärkidega.	Määrake kindlaks meeskondlikud ja selle raames igaühe personaalsed eesmärgid.
Kardetakse, et eesmärgid ei õnnestu saavutada, ja selles nähakse ohtu.	Julgustage vigadest õppima ja tunnustage seda, näiteks ühiselt ebaõnnestumiste analüüsimine.
Edukas eesmärkide saavutamine võib kinnistada vanu strateegiaid, mis aga ei pruugi muutunud keskkonda enam sobida.	Julgustage nii eesmärgid kui ka nende saavutamiseks kasutatavaid strateegiaid kriitiliselt analüüsima ja muutuvates tingimustes uuesti läbi vaatama.
Eesmärgi saavutamise eest vastutamine võib tuua kaasa kallutatud ja ebatäpse tulemuste analüüsi.	Kontrollige, et ebapiisava info põhjal ei tehtaks liiga põhjapanevaid järeldusi. Määrake tulemuste hindamiseks konkreetsed näitajad (indikaatorid) ja leppige kokku andmete korjamise metoodika. Analüüsige ühiselt tulemusi.
Olulised tulemused, mida ei ole eraldi eesmärgiks seatud, võivad jääda saavutamata.	Seadke eesmärgid, mis puudutavad kõiki olulisi tulemusi. Seadke tulemusnäitajad kõigi oluliste valdkondade kohta, et süsteemselt monitorida õppeprotsessi.

1.3. RESSURSID JA PÄDEVUS EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Seniste eesmärkide mõtestamine ja arusaamine sellest, miks need kooli jaoks olulised on.
- Eesmärkide saavutamiseks vajalikud ressursid ja pädevus.
- Õpetajate panus eesmärkide saavutamisse.

- Mis on kooli jaoks oluline – mis on teie eesmärgid?
- Milline on praegune olukord ja milline on soovitud olukord (teie eesmärk/eesmärgid)?
- Miks need eesmärgid on kooli jaoks olulised?
- Kuidas õpetajad panustavad kooli eesmärkide saavutamisse? Millist tegevust neilt ootate?
- Kuivõrd õpetajad mõistavad eesmärgid?
- Kas õpetajad teavad, kuidas eesmärgid saavutada?
- Kui lähedale oma eesmärgile on teie hinnangul jõutud?
- Kas eesmärgid on seatud koos õpetajatega?

OLUKORRA KIRJELDUS

- Mille põhjal te otsustasite, millised eesmärgid on olulised? Miks te arvate, et need eesmärgid aitavad muutusi esile kutsuda?
- Millised on teie käsutuses olevad ressursid ja pädevus, et eesmäärke saavutada?
- Mis takistab teil eesmäärke saavutamast?
- Kuidas hindate, kui lähedale oma eesmärgile on jõutud? Mida olete teada saanud sisehindamise käigus ressursidest ja pädevustest eesmärgi saavutamiseks?

TÕENDID

- Kuidas te teate, et praegused eesmärgid on selged ja konkreetsed toetamaks õpetamise ja õppimise arendamist?
- Kuidas te teate, kas teie olemasolevad ressursid aitavad teil eesmäärke saavutada?
- Kuidas te teate, et õpetajad oskavad seatud eesmäärke saavutada?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad eesmäärke ühtemoodi? Mil määral?
- Kas õpetajad mõistavad eesmärkide saavutamiseks vajalikke ressursse ja pädevust ühtemoodi? Mil määral?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Robinsoni (2015) esitatud näide.

ARUTELU ABIMATERJALI (LISA 1.2) ÜLE

- Arutlege lisa 1.2 üle. Kas koolijuhil on võimalik eesmärkide saavutamiseks leida väljastpoolt kooli tuge? Millisest pädevusest või ressursidest veel võiks abi olla? Kas koolis oleks võimalik teha struktuurseid ümberkorraldusi, et õpetajaid rohkem toetada?

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht arutab õppejuhiga praeguseid eesmäärke ning seda, kas nende saavutamiseks on vaja veel täiendavaid ressursse või pädevust. Kuidas saaks täiendavate pädevuste vajaduse välja selgitada?
- Koolijuht ja õppejuht arutavad Robinsoni jt (2015) esitatud näidet sellest, kuidas pädevuse puudumisel leiab juht selle mujalt. Kas koolijuht ja õppejuht saaksid oma pädevusi arendada, et kool seatud eesmärgid saavutaks?

IV

VESTLUSTE TEEMAD JA ABISTAVAD MATERJALID

2

ÕPETAMISE TÄIUSTAMINE

Alljärgnev kava on koostatud nii, et õpipartneri ja koolijuhi vahelisi vestlusi võib alustada mis tahes allpool esitatud tegevussammust. Õpipartneri ja koolijuhi hea suhe on eduka vestluse aluseks, sest nii sujub küsimuste esitamine ja arutlemine ladusalt ning koolijuhi vajadusi arvestavalt. Koolijuhti paremini tundma õppides saab õpipartner otsustada, kui paljut alljärgnevast peab ta vajalikuks käsitleda.

2.1. ÕPETAMISE HEA TAVA TÕHUSAKS ÕPPIMISEKS

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õppimise ja õpetamise hea tava koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õppimise ja õpetamise head tava koolis.
- Koolipere jagatud arusaam õppimise ja õpetamise heast tavast.

HETKEOLUKORRA KIRJELDUS

- Milline on teie koolis õppimise ja õpetamise hea tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Milline on teie koolis õppimise ja õpetamise nõrgad küljed? Kuidas te teate, et see on nõrk külg?
- Kuidas on õpetamise puhul tagatud, et õpilased õpivad tõhusalt?
- Kuidas te sooviksite õppimise ja õpetamise hea tava koolis edasi arendada?

TÕENDID

- Kuidas te teate, kas õpetajad õpetavad nii, et õpilased õpivad tõhusalt?
- Kuidas te kogute tõendeid õpetamise hea tava järgmise kohta? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus õpetamise täiustamise kohta?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad õppimise ja õpetamise head tava ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas jõuda ühise arusaamani?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Kokkuvõtte Nuthalli (2007) õpetajate tegevuse vaatluse kohta.
- Oma kooli hea tava võrdlemine Fletcher-Woodi (2020) õpitust arusaamise ja Rosenshine'i (2012) õpetamise täiustamise käsitlustega.

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Hinnake, kas Nuthalli (lisa 2.1), Fletcher-Woodi (lisa 2.2) või Rosenshine'i käsitluste (lisa 2.3) arutelust võiks olla kasu õppimise ja õpetamise hea tava kujundamisel.
- Aidake koolijuhil pöörata tähelepanu abimaterjalist saadud ideedele, mis aitavad tal oma koolis luua õppimise ja õpetamise hea tava. Võite aidata koolijuhil võrrelda abimaterjalist saadud ideid oma kooli õppimise ja õpetamise hea tavaga, tuues välja ka erinevusi.

Leppige koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga üksnes nendega ei pea piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht arutab õppejuhiga nende kooli õppimise ja õpetamise iseloomulikke jooni.
- Koolijuht arutab õppejuhiga Nuthalli käsitluse kokkuvõtet (lisa 2.1) ja nad lepivad kokku, mida soovivad rakendada õpilaste sügava õppimise toetamiseks.
- Koolijuht ja õppejuht võrdlevad oma kooli tava Fletcher-Woodi (lisa 2.2) ja Rosenshine'i käsitlustes (lisa 2.3) esile toodud lähenemisviisiga ning arutlevad sarnasuste ja erinevuste üle.

Lisa 2.1. Graham Nuthall „Õppijate varjatud elu“

Nuthall, Graham. (2007). The hidden lives of learners.

Nuthall ja tema kolleegid püüdsid välja selgitada, millised keerukad protsessid klassis tunni ajal toimuvad. Selleks salvestati tunde ja kõik andmed transkribeeriti. Nuthall annab oma raamatus „Õppijate varjatud elu“ ülevaate klassiruumis toimuvast läbi õpilaste pilgu. Olulisemad tähelepanekud on alljärgnevad:

1. Õpetamise tõhusust ei saa hinnata üksnes vaatluse põhjal

Tunnivaatluse põhjal on raske õpetamise tõhusust usaldusväärselt hinnata. Hinnangut mõjutavad parasjagu populaarsed õpetamistavad. Ühe tunni põhjal järelduste tegemine on keerukas, kuna õpetamine varieerub kogu aeg, päevast päeva.

2. Teadmiste omandamiseks on vaja aega

Teadmised omandatakse alles teatud aja möödudes. Teadmiste õppimiseks ja pikaajalises mälus salvestumiseks peavad õpilased ühe ja sama teemaga kokku puutuma eri ajahetkedel ja korduvalt teema juurde tagasi tülles. Nii saab õpitu kinnistuda. Õpetajatel tuleb õpitegevuste kavandamisel ja õppekava koostamisel seda arvesse võtta.

3. Õpilased õpivad oma kogemusele toetudes

Õpetajatel tuleb kavandada niisuguseid õpitegevusi, mis võimaldavad õpilastel põhimõisteid sageli kasutada ning neid varasemate teadmiste ja kogemusega seostada. Õpilased õpivad seda, mida nad saavad praktiliselt läbi teha. Õpetajad peavad kasutama ka eri strateegiaid õppimiseks, näiteks praktilised ülesanded, vaatlused, enda teadmiste testimine jt.

4. Klassikaaslased mõjutavad õppimist

Kaaslased avaldavad õppimisele suurt mõju isegi siis, kui õpilased töötavad individuaalselt. Seetõttu on oluline õpetada õpilasi olema sallivad, toetavad ja koostööaldis, et kujundada koolikultuuri, mis viiks eduni nii sotsiaalsetes suhetes kui ka õppetöös.

Lisa 2.2. Õpitust arusaamise hindamine – Harry Fletcher-Woodi käsitus (2020)

Õpitust arusaamise hindamine on tõhus, kui see on:

- **sihipärane:** õpetaja veendub, kas õpilane mõistab kõige olulisemaid mõisteid või ideid;
- **süsteemne:** õpetajal veendub, et kõik, mitte üksikud õpilased, on õpitust aru saanud;
- **edasist tegevust suunav:** õpetaja kasutab seda, mida ta õpilaste mõttekäigu avamisel teada sai, et muuta oma edasist tegevust, kohandades tundi või pakkudes õpilastele edasiliikumist võimaldavat tagasisidet.

Praktikas toimub see nii:

	HEA NÄIDE: KUI ÕPETAJA HINDAB ÕPITUST ARUSAAMIST TÕHUSALT	HALB NÄIDE: KUI ÕPETAJA EI HINDA ÕPITUST ARUSAAMIST TÕHUSALT
Sihipärane	Õpetaja vaatab tunni enne õpetama asumist üle. Ta otsustab, milline on tähtsaim mõiste või idee, millest õpilased peaksid aru saama. Ta kavandab üks-kaks küsimust, mille abil mõista, kas õpilased on ideest või mõistest aru saanud.	Õpetaja selgitab uut mõistet või ideed ning mõtleb seejärel mõnele küsimusele, mida selle kohta õpilastelt küsida.
Süsteemne	Õpetaja uurib välja, kuidas iga õpilane on mõistest või ideest aru saanud. Näiteks vaatab ta kiirelt iga õpilase vastust ühele olulisele küsimusele, samal ajal kui õpilased teevad mõnda muud ülesannet.	Õpetaja palub ühel või kahel õpilasel vastata. Mõnikord küsib õpetaja neilt õpilastelt, kes ise soovivad vastata. Mõnikord küsib õpetaja õpilastelt, kes ei paista keskenduvat.
Edasist tegevust suunav	Õpetaja märkab, et mõned õpilased on segaduses. Ta kasutab kahte minutit kõige keerulisema mõiste või idee selgitamiseks ja pärast uuesti õpilaste arusaamises veendumist jätkab tunniga.	Õpetaja märkab, et mõned õpilased on segaduses. Kuna enamik õpilastest on ideest aru saanud ja õpetajal on palju uut selgitada, jätkab ta tunniga.

Lisa 2.3. ÕPETAMISE PÕHIMÕTTED

Allikas: Rosenshine, Barak. (2012). Principles of Instruction. American Educator, Spring 2012
<https://www.aft.org/sites/default/files/periodicals/Rosenshine.pdf>

Barak Rosenshine lähtus nende põhimõtete väljatöötamisel alljärgnevalt:

- uuringud selle kohta, kuidas aju uut teavet vastu võtab ja seda kasutab;
- uuringud, milles on vaadeldud selliste õpetajate õpetamismeetodeid, kelle õpilased saavutavad kõige paremaid õpitulemusi;
- õpilastelt õpistrateegiatega seotud uuringute käigus saadud tulemused.

1. Igapäevane kordamine

Igapäevane kordamine on õppetöö oluline osa. See aitab teadmisi ja seoseid kinnistada. Mida rohkem teadmisi suudetakse automaatselt meenutada, seda paremini saab töömälu kasutada probleemide lahendamiseks ja uute lahenduste/teadmiste loomiseks.

2. Väikeste sammudega uute teadmiseni

Töömälu maht ei ole kuigi suur. Vältimaks töömälu liigset koormamist, tuleb õpetada uut materjali väikeste osade kaupa ja liikuda edasi alles siis, kui eelnevad osad on selged.

3. Esita küsimusi

Kõige edukamad õpetajad veedavad üle poole tunni ajast uut teemat selgitades, näitlikustades ja küsimusi esitades. Küsimuste abil saab õpetaja kindlaks teha, kui hästi materjal omandatud on.

4. Kasuta mudeleid

Õpilased vajavad tuge, et probleeme lahendama õppida. Näitlikustamine, näidislahenduskäikude analüüsimine ja õpetaja valjusti mõtlemine aitab käsitletavat teemat samm-sammult selgitada.

5. Aita õpilastel harjutada

Õpilastel on vaja aega, et uus teadmine ümber sõnastada, seda täpsustada ja see enda jaoks kokku võtta ning selle tulemusena õpitu oma pikaajalisse mälu salvestada. Paremaid tulemusi saavutavad need õpetajad, kes jätavad õpilastele selleks rohkem aega.

6. Kontrolli õpitust arusaamist

Kehvemaid tulemusi saavad need õpetajad, kes küsivad vaid: „Kas kellelgi on küsimusi?“ Kui õpilastel küsimusi ei ole, siis leitakse, et probleeme polegi. See on vale! Edukamad õpetajad kontrollivad, kas kõik õpilased on õpitust aru saanud.

7. Sea õpilastele kõrgemad ootused

Optimaalne on, kui kõigi õpilaste suulistest ja kirjalikest vastustest tunni jooksul on umbes 80% õiged. See näitab, et õpilased omandavad uut õppesisu ja samas ei ole see ka neile liiga lihtne. Paremaid tulemusi saavutavad need õpetajad, kes liiguvad edasi väikeste sammudega ja iga sammu järel harjutavad.

8. Juhendamine raskete ülesannete lahendamisel

Raskete ülesannete lahendamisel on õpilastel vaja ajutiselt lisatuge ning juhendamist: õpetaja võib kasutada rohkem näitlikustamist, valjusti mõtlemist, erinevaid vihjeid, meeldetuletusi ja juhendeid.

9. Iseseisev harjutamine

Iseseisva harjutamise eesmärgiks on teadmiste ja oskuste automatiseerimine – ehk see, et õpilane saab oma teadmisi ja oskusi ilma pingutamata meelde tuletada ja kasutada. See tagab, et õpilaste töömälu poleks üle koormatud.

10. Regulaarne teadmiste kontrollimine

Hiljuti õpitud materjali meenutamine aitab selle pikaajalisse mälu kinnistada. Mida sagedamini (igal nädalal ja kuul) seda tehakse, seda lihtsam on uut teadmist varasemaga seostada.

2.2. IDEAALSE ÕPETAMISE MÕTESTAMINE

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õppimise ja õpetamise hea tava koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õppimise ja õpetamise head tava koolis.
- Ühine arusaam õppimise ja õpetamise heast tavast koolis.
- Õpetaja töö parendamise prioriteedid, millest lähtutakse, et õpilaste õppimisele soodustavat mõju avaldada.
- Prioriteetidega seotud eesmärkide saavutamine.

HETKEOLUKORRA KIRJELDUS

- Miks see teema on teile oluline?
- Milline on teie koolis õppimise ja õpetamise parim tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Milline on teie koolis õppimise ja õpetamise kitsaskoht? Kuidas te teate, et see on kitsaskohaks?
- Kuidas on õpetamise puhul tagatud, et õpilased saavad teemast süvitsi aru?
- Millised on prioriteedid õppimise ja õpetamise arendamisel?
- Kuidas õpetajaid õppimise ja õpetamise parendamise prioriteetide seadmisel kaasatakse?

TÕENDID

- Kuidas te teate, kui lähedal olete ideaalsele õpetamisele?
- Kuidas te kogute tõendeid õpetajate õpetamise kohta? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus ideaalsest õpetamisest oma koolis?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad parimat tava ühtemoodi? Mil määral?
- Kuidas olete mõelnud jõuda õpetajatega ühise arusaamani?
- Kuidas te kujundate ühise arusaama prioriteetidest õppimise ja õpetamise arendamisel?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Kokkuvõtte Nuthalli (2007) uurimusest vaatluse kohta ja õpitu kinnistamisest.
- Oma kooli tavade võrdlemine Fletcher-Woodi (2020) ja Rosenshine'i (2012) käsitletud lähenemisviisiga õpetajatöö parendamisest koolis.

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Arutage õpetajatöö parendamise tõhusate ja ebatõhusate tegevuste (lisa 2.4) üle, mida nendest saaks kasutada antud koolis.
- Aidake koolijuhil võrrelda Nuthalli (2007) (lisa 2.1) ja Rosenshine'i (2012) (lisa 2.3) käsitlusi tema enda kooli õppimise ja õpetamise hea tavaga, tuues välja ka erinevusi. Aidake analüüsida, millistest õpetajatöö parendamise tegevustest võiks olla kasu, lähtudes Rosenshine'i (2012) (lisa 2.3) käsitlusest ja koolijuhi hinnangutest.

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISTE SAMMUD

- Koolijuht kaardistab koos õppejuhiga kooli hea õppimise ja õpetamise tava tunnused, lähtudes soovi korral ka Nuthalli (2007) (lisa 2.1) ja Rosenshine'i (2012) käsitlustest (lisa 2.3).
- Koolijuht ja õppejuht arutlevad õpetamise täiustamise tõhusate ja ebatõhusate tegevuste näidete üle (lisa 2.4). Nad võrdlevad neid oma kooli prioriteetidega ja toovad välja muutmisvajadused.

Lisa 2.4. Õpetamise täiustamise prioriteetid

Võrdle häid ja halbu näiteid.

NÄITED	MIKS NEED ON TÕHUSAD?
Õpetajad kontrollivad õpitust arusaamist, kasutades selleks konkreetse teadmise kontrollimiseks mõeldud küsimusi.	Õpetajad saavad küsitlemise kaudu põgusa ülevaate sellest, milline on käesoleval hetkel õpilaste üldine teadmiste tase kõnealuse teema kohta. Nii saavad nad kogu tunni vältel regulaarselt kontrollida õpitust arusaamist.
Õpetajad seavad õpilastele kõrgeid ootusi, nõudes neilt põhjalikke ja õigeid vastuseid.	Õpetajad teavad, et kõik õpilased peavad vastama õpetajate seatud täpsuse standarditele: nad peavad vastama 100% õigesti ja mitte piirduma kesk-pärasega. Nii kujundatakse arusaam, et vastused on tõepoolest olulised.
Õpetajad jaotavad keerukad ülesanded lihtsamini sooritatavateks alaülesanneteks.	Õpetajad jaotavad keerukad ülesanded lihtsamini sooritatavateks alaülesanneteks.
HALVAD NÄITED	MIKS NEED TÕENÄOLISELT TÕHUSAD EI OLE?
Kõik õpetajad vahetavad iga kahe nädala tagant klassiruumis välja pandud õpetatava ainega seotud infomaterjale.	Kuigi õpilased võivad neid infomaterjale aeg-ajalt vastuste leidmiseks kasutada, ei avalda need õppimisele erilist mõju. Küll aga suurendab see oluliselt õpetaja töökoormust.
Kõik õpetajad lasevad õpilastel igas tunnis rühmatööd teha.	Leidub tõendeid, et struktureeritud paari- ja rühma-vestlus võib avaldada õppimisele positiivset mõju. Ent nõuda, et rühmatööd tehtaks igas tunnis, pole mõttekas. Lähtuda tuleks siiski õppeaine ja käsitletava teema eripärast.
Ükski õpetaja ei tohiks rääkida järjepanu üle viie minuti.	Õpetajad peavad saama selgitada, juhendada, küsimusi esitada, meelde tuletada jms. Tihtipeale lähtub nende tegevus rühma vajadustest konkreetsel hetkel, mistõttu ei tohiks piirata seda, kui sageli või kui pikalt nad tunnis rääkida tohivad.

2.3. SAMMUD ÕPETAMISE KVALITEEDI PARANDAMISEKS

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õppimise ja õpetamise parim tava oma koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õppimise ja õpetamise tavasid oma koolis.
- Õppimise ja õpetamise konkreetsed aspektid, mida peab koolijuht oluliseks parendada ja miks.
- Mõju, mida võiks õpetamise ja õppimise parendamine koolijuhi arvates avaldada.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Miks selle vestluse teema valimine on oluline?
- Milline on teie koolis õpetamise kvaliteet ning kuidas te seda teate?
- Mis on teie koolis õpetamise kitsaskoht? Kuidas te teate, et see on kitsaskoht?
- Milliseid õpetamise aspekte soovite parendada?
- Miks te soovite neid parendada?

TÕENDID

- Kuidas te teate, et õpetamise kvaliteet paraneb?
- Milline on oodatav mõju õpetamise kvaliteedi paranemisel?
- Milliste andmete ja/või tõendite alusel saate õpetamise kvaliteedi paranemist ja selle mõju hinnata?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus õpetamise kvaliteedi parandamisest?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad parimat tava ja nõrku külgi ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas jõuda ühise arusaamani?
- Kuidas te kujundate ühise arusaama selle kohta, mida õpetajatöös parendada?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Valdkonnad, mida koolijuht soovib täiustada.
- Oma kooli tavade võrdlemine Fletcher-Woodi (2020) ja Rosenshine'i (2012) õpetamise ja õppimise parendamise lähenemisviisiga.
- Õppimist toetavate arengusammude kohta esitatud näidete käsitlemine.

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Võrrelge koolijuhiga Fletcher-Woodi (2020) (lisa 2.2) ja Rosenshine'i (2012) käsitlusi (lisa 2.3) tema enda kooli õppimise ja õpetamise parimate tavade ja nõrkade külgedega. Aidake analüüsida, mis võib olla kooli nõrk külg, lähtudes taas Fletcher-Woodi ja Rosenshine'i käsitlustest, ning milliseid tõendeid koolijuhil on, mis tema prioriteete toetaksid.
- Võite vaadata temaga koos õppimist toetavate arengusammude näiteid. Selgitage, et olukorra parendamisel tuleb liikuda edasi järk-järgult väikeste sammudega, mille käigus õpetajad saavad regulaarselt tagasisidet.

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISTE SAMMUD

- Koolijuht sõnastab üksikasjalikult koos õppejuhiga soovitud õpetamise tunnused, lähtudes vajaduse korral ka Rosenshine'i (lisa 2.3) ja Fletcher-Woodi (lisa 2.2) käsitlustest.
- Koolijuht ja õppejuht vaatavad üle tõendid, mis näitavad, millised on nende koolis õpetamise kitsaskohad. Nad käsitlevad ja kaardistavad järgmist: 1) milliseid õpetamise aspekte nad soovivad oma koolis muuta; 2) miks on oluline neid aspekte muuta; 3) kuidas nad kavatsevad neid aspekte aja jooksul edasi arendada. Koolijuht ja õppejuht võivad kasutada ka Rosenshine'i (lisa 2.3) ja Fletcher-Woodi (lisa 2.2) käsitlusi ning õppimist toetavate arengusammude näidet (lisa 2.5), et oma mõtetele tuge leida.

Lisa 2.5. Õpetaja arengusammude analüüsivahend

Analüüsivahendi kasutamise eesmärk on aidata õpetajatel kavandada muutusi oma õpetamispraktikas. Õpetajad saavad oma praktikat paremini analüüsida läbi konkreetsete arengusammude, määratleda prioriteete ja hinnata tehtud edusamme koos oma õpipartneriga. Õpipartner võib olla kas koolisisene või -väline kolleeg.

Selle töövahendi kasutamine toetab õpetaja professionaalset arengut läbi nelja olulise aspekti:

- **Analüüsivahend**, mis kirjeldab õpetamise ja õppimise valdkonna konkreetseid arengusamme, lähtudes teadusuuringute soovistest ja meisterõpetajate kogemustest.
- **Tunnivaatlused**, mille eesmärgiks on aidata õpetajal tema tööd analüüsida, lähtudes õpetaja põhikompetentside detailsetest kirjeldustest.
- **Õpipartner**, kes vaatab tunde, annab hinnanguvaba ja konstruktiivset tagasisidet, aitab edasisi eesmärgi püstitada ja arengut jälgida.
- **Arengusammude harjutamine**, mille käigus kujunevad õpetajatel oskused ja vilumus uusi praktikaid kasutada.

Analüüsivahend keskendub neljale õpetaja igapäevatöö püsivale väljakutsele: 1) õppimist toetava õpikeskkonna kujundamine, 2) tundide planeerimine ja elluviimine, 3) õpilaste mõttekäigu avamine ning 4) õpilaste kaasamine õppeprotsessi. Neid väljakutseid on kirjeldanud haridusteadlane Mary Kennedy. Konkreetsete arengusammude kirjeldused tuginevad teadusuuringutele õpetamisest ja õppimisest (nt Ambition Institute: The Learning Curriculum, Barak Rosenshine: Principles of Instruction) ning paljude meisterõpetajate praktikale. Arengusammude algne kirjeldus on loodud viie aasta jooksul StepLabi meeskonna poolt Inglismaal. Tallinna ja Tartu ülikooli haridusekspertid (Grete Arro, Kati Aus ja Sandra Järv) on arengusammude kirjeldusi kriitilise pilguga toimetanud, et need sobiksid Eesti konteksti ja vastaksid õppimist toetava keskkonna põhimõtetele.

Arengusammu näide:

- **Kompetents:** tundide ettevalmistamine ja läbiviimine.
- **Alamteema:** õppesisu selge esitamine.
- **Arengusamm:** pöördu uut teemat selgitades vähemalt kolmel korral tagasi olulisima mõtte juurde, mida õpilased peaksid mõistma ja meelde jätma.
- **Harjutus:** mõelge koos õpetajaga läbi ning pange kirja, kuidas mõnda olulist mõtet või juhendit õpilastele selgitada. Harjutage selle ettekandmist. Pöörake tähelepanu, kas õpetaja kaldub kirjapandud näitest kõrvale.

2.4. ÕPETAJATE SIHIPÄRANE ÕPPIMINE

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õpetamise ja õppimise parim tava oma koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õpetamise ja õppimise tavasid oma koolis.
- Ühine arusaam õpetamise täiustamisest.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Miks selle vestluse teema valimine on oluline?
- Milline on teie koolis õpetamise ja õppimise parim tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Milline on teie koolis õpetamise täiustamise nõrk külg? Kuidas te teate, et see on nõrk külg?
- Kuidas te praegu oma koolis õpetamist täiustate?

TÕENDID

- Milliste andmete põhjal teate, kas õpetajad õpivad õpetamise täiustamiseks?
- Kuidas te teate, mida õpetajad peaksid oma töös muutma?
- Mille põhjal te teate, et õpetamise ja õppimise kvaliteet on paranenud?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus õpetajate õppimisest õpetamise täiustamise kohta?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad parimat tava ja nõrku külgi ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas saaks teha nii, et kõik mõistaksid õpetamise parendamist ühtmoodi?
- Kuidas te kujundate õpetajates ühise arusaama selle kohta, kuidas paremaks saada ja mida muuta?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Valdkonnad, mida koolijuht soovib täiustada.
- Sihipärase harjutamise (ingl *deliberate practice*) kontseptsioon ja Dylan Wiliami (2018) arusaam kooliarendusest.
- Oma kooli tavade võrdlemine Fletcher-Woodi (2020) ja Rosenshine'i (2012) käsitletuga.
- Fletcher-Woodi (2020) esitatud näidete ja õppimist toetavate tegevussammude näidete arutelu.

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Aidake koolijuhil võrrelda Fletcher-Woodi (lisa 2.2) ja Wiliami käsitlust (lisa 2.6) sellega, kuidas antud koolis õpetajad oma tegevust parendavad. Aidake tal kindlaks teha, mis võib olla tema kooli nõrk külg, lähtudes taas Fletcher-Woodi (2020) ja Rosenshine'i (2012) käsitlustest, ning milliseid tõendeid koolijuhil on, mis tema prioriteete toetaksid. Kuidas ta toetaks õpetajate sihipärasest harjutamist?
- Analüüsige õppimist toetavate tegevussammude näiteid (lisa 2.3). Selgitage, et olukorra parendamisel tuleb liikuda edasi järk-järgult väikeste sammudega, mille käigus õpetajad saavad regulaarselt tagasisidet.

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISTE SAMMUD

- Koolijuht sõnastab üksikasjalikult koos õppejuhiga ideaalse õpetamisprotsessi tunnused, lähtudes vajaduse korral ka Rosenshine'i (lisa 2.3) ja Fletcher-Woodi (lisa 2.2) käsitluste kokkuvõtetest.
- Koolijuht loeb koos õppejuhiga läbi Dylan Wiliami raamatu väljavõtte (lisa 2.6), Fletcher-Woodi teise näite (lisa 2.7) ja õppimist toetavate tegevussammude näite. Nad arutavad selle üle, miks sihipärane harjutamine on oluline ja kuidas seda oma koolis rakendada.
- Kui nad soovivad selle teemaga edasi minna, siis tuleks plaanida, kuidas see süsteemselt toimima panna, katsetades seda kõigepealt väikese õpetajate rühma peal. Nad mõtleavad läbi, millised tingimused peavad täidetud olema ja milliseid toetusviise läheb vaja, et sihipärasest harjutamist koolis juurutada.

Lisa 2.6. Dylan Wiliam „Koolide loomine, mida meie lapsed vajavad“

Väljavõte Dylan Wiliami raamatu mõnest kõige olulisemast ideest.

Ükskõik, millist loomulikku annet inimene ka ei omaks, enamikus valdkondades tuleb tal oma ande väljaarendamiseks kümme aastat harjutada. Dylan Wiliam viitab Anders Ericssoni tööle. Ericsson on üks maailma juhtivaid teadlasi, kes uurib asjatundlikkuse arengut. Viiulimängijatega tehtud uuringus jõudsid Ericsson ja tema kolleegid tulemuseni, et oluline pole mitte üksnes harjutamiseks kulutatud aeg, vaid ka harjutamise laad. Ericsson leidis, et kahekümnendaks eluaastaks on parimad viuldajad harjutanud umbes 2000 tundi rohkem kui teised viuldajad. Ent veelgi olulisem paistab olevat asjaolu, et head viuldajad kulutasid palju harjutamisega selliste muusikapalade mängimisele, mida nad juba oskasid, seevastu silmapaistvad viuldajad kulutasid enamiku aega selliste muusikapalade mängimisele, mida nad veel eriti hästi ei osanud. Wiliami sõnul näib harjutamise kvaliteet olevat sama tähtis kui harjutamise kvantiteet. Ta selgitab, et enamikul Ameerika täiskasvanutest on sõiduki juhtimise kogemust üle kümne aasta, aga nad ei ole saanud sugugi paremaks, kui nad olid pärast kaht aastat sõiduki juhtimist. Paljude oskused on isegi halvemaks läinud. Asi on selles, et nende puhul seisneb harjutamine üksnes sama tegevuse kordamises. See ei ole mõeldud soorituse parandamiseks ja seda see ei teegi. Pelk kordamine muudab soorituse üksnes vähem vaeva nõudvaks, kuid mitte paremaks. Paremaks saamiseks peab harjutamisel keskenduma sellisele tegevusele, mida ta veel ei oska, ning ideaalis peaks ta saama ka tagasisidet. Ericsson nimetab seda sihipäraseks harjutamiseks (ingl *deliberate practice*).

Wiliam tunnistab, et õpetamise puhul ei ole asjatundlikkuse kohta nii lihtne teavet saada kui mõnes muus valdkonnas, näiteks muusikas või meditsiinis. Siiski jõuab ta järeldusele, et õpetamisalane asjatundlikkus on sarnane teistes valdkondades esineva asjatundlikkusega ning suurepärase soorituseni jõudmiseks on vaja kümme aastat sihipäraselt harjutada. See on oluline, sest uuringud näitavad, et õpetajate areng on üsna kiire esimesel paaril aastal, aga seejärel see aeglustub ning mõnikord peatub täiesti. Wiliam väidab, et õpetajad vajavad aega ja tuge, et kümme aastat sihipäraselt harjutada. Ta ütleb järgmist:

„Kui – nagu uuringud näitavad – õpetamisalane asjatundlikkus on sarnane teistes valdkondades esineva asjatundlikkusega, siis võiksid peaaegu kõik meie õpetajad olla sama head nagu kõige paremad, juhul kui kujundaksime keskkonna, kus iga õpetaja saaks vähemalt kümme aastat sihipäraselt harjutada ja kus iga õpetaja pühenduks paremaks saamisele – mitte seepärast, et ta ei ole piisavalt hea, vaid seepärast, et ta võib saada veelgi paremaks. Ja kui õpetajad teevad oma tööd paremini, siis elavad nende õpilased kauem, on tervemad ja panustavad ühiskonda rohkem. Meie koolid võiksid saavutada mida tahes, kui vaid suudaksime õpetajaid õigesti toetada.“ (lk 164)

Lisa 2.7. Võimalikeks vigadeks valmistumine – Harry Fletcher-Wood (2020)

Kommentaariks. Õpetaja arengusammude analüüsivahendi üks võtmekompetents on õpilaste mõttekäigu avamine, st pidev ja sihipärane info kogumine selle kohta, mida õpilased on õppinud. Sageli juhtub, et õpilased ei pruugi tunni kõige olulisematest ideedest õigesti aru saada. Vigade tegemine on loomulik osa õppeprotsessist. Õpetajal on kasulik võimalikke vigu ette aimata ning olla valmis, et aidata õpilastel oma vääritimõistmisi korrigeerida.

Õpetajad, kes kavandavad õppetööd sisulist arusaamist silmas pidades:

- seavad selgeid eesmärgi ja jagavad õnnestunud tööde näiteid;
- näevad ette õpilase vääritimõistmisi ja valmistuvad nendega tegelema;
- kontrollivad õpitust arusaamist süsteemselt.

Õpetajad peaksid enne uue teema juurde asumist vastama järgmistele küsimustele:

1. Mis on tunni põhiteema?
2. Mis on olulisim idee, millest õpilased peaksid tunni jooksul aru saama ja mille meelde jätma?
3. Millised on kolm asja, mis peavad õpilasel juba eelnevalt selged olema, et neil oleks võimalik selle tunni olulisimast ideest aru saada?
4. Mis on kolm asja, mis teie meelest õpilastes selle olulise mõiste või idee puhul enim segadust tekitavad?
5. Mida teete, kui märkate, et õpilased on segaduses?
6. Kuidas jälgite, milline õpilane mida on mõistnud?

Näited selle kohta, kuidas arusaamise edendamine praktikas toimuda võiks:

NÄIDE	SELGITUS
Õpetaja kavandab tundi. Mille peale peaks ta esimesena mõtlema? a) Kuidas võiksid õpilased kõige olulisemaid mõisteid vääriti mõista? b) Mis peaks olema tunni peamine tegevus? c) Kuidas õpilastele selgitada, et selle teema õppimine on tähtis? d) Millised on olulisimad mõisted, millest õpilased peaksid tunni lõpuks aru saama?	Kogu tunnikava peaks lähtuma õpetaja otsusest tunni olulisimate ideede kohta (d). Ilma selge fookuseta ei saa õpetaja valida sobivaid harjutusi, määrata kindlaks kõige tõenäolisemaid vääritimõistmisi ega näidata, et teema on huvitav. Teisena tuleb õpetajatel kindlaks määrata õpilaste võimalikud vääritimõistmised (a). Õpetaja peab esmalt teadma, mis võib õpilastes segadust tekitada, et ta saaks kavandada, kuidas vääritimõistmist ennetada või sellele reageerida. Kolmandana võib õpetaja valida tegevused või harjutused, mille eesmärk on, et õpilased mõistavad peamist mõtet (b). Viimasena, kui õpetaja on otsustanud, mida ta õpetada tahab, saab ta mõelda sellele, kuidas õpilastele põhjendada, miks selle teema õppimine on tähtis (c).
Õpetaja on uut teemat ammendavalt selgitanud. Mida ta nüüd tegema peaks? a) Küsima õpilastelt, kas neil on teema kohta küsimusi. b) Õpilastele teema eri aspektide kohta küsimusi esitama. c) Esitama teema kohta ühe küsimuse ja laskma igal õpilasel sellele vastata. d) Valima välja ühe õpilase, kes teeb teemast kogu klassile kokkuvõtte.	Õpilastel võib olla teema kohta küsimusi (a), aga nad ei oska seda, mida nad ei tea; nad ei pruugi suuta selgitada, mis neis segadust tekitab, ega pruugi olla küsimiseks piisavalt enesekindlad. Teemat kokkuvõttev õpilane (d) võiks anda aimu sellest, mida õpilased on mõistnud, aga selle abil saab õpetaja teavet ainult ühe õpilase kohta, mida tema on mõistnud. Mitme küsimuse esitamine eri õpilastele (b) võiks näidata, mida mitu õpilast on mõistnud, aga see näitab ikka üksnes seda, mida mõned õpilased on mõistnud. Seega on kõige parem variant kontrollida, mida kõik õpilased on mõistnud (c), lugedes näiteks kõikide õpilaste kirjalikke lühivastuseid.
Kuidas saaksid õpetajad seesugust kavandamist harjutada?	
• Otsustage, millised on teie järgmise tunni 1–3 kõige olulisemat mõistet või ideed. Arutage oma valikuid kolleegiga – kas ta on sama meelt? • Kirjutage tunni peamisele küsimusele või tegevusele vastav näidisvastus, mida loeksite suurepäraseks. Arutage vastust kolleegiga. Vaadake üle tunnikava: kas õpilastel on olemas kogu teave, mida on tarvis hästi vastamiseks? • Mõtelge kõige tõenäolisematele vääritimõistmistele, mis võiksid järgmises tunnis või järgmise teema juures tekkida (töötage koos kolleegiga, kui kahtlete, kas õpilastel võiks raskusi tekkida või kui te pole seda tundi varem andnud). Mida teeksite iga konkreetse vääritimõistmise puhul? Arutage vastuseid kolleegiga. • Koostage dokument, kuhu saate talletada oma tähelepanekud selle kohta, kuidas õpilased tunni peamist ideed mõistavad. Vaadake dokument koos kolleegiga läbi. Kas saaksite seda lihtsamaks või hõlpsamini kasutatavaks muuta?	

IV

VESTLUSTE TEEMAD JA ABISTAVAD MATERJALID

3

ÕPETAJATE ÕPPIMISE JA ARENGU TOETAMINE

Alljärgnev kava on koostatud nii, et õpipartneri ja koolijuhi vahelisi vestlusi võib alustada mis tahes allpool esitatud tegevussammust. Õpipartneri ja koolijuhi hea suhe on eduka juhendamise aluseks, sest nii sujub küsimuste esitamine ja arutlemine ladusalt ning teise vajadusi arvestavalt. Koolijuhti paremini tundma õppides saab õpipartner otsustada, kui paljut alljärgnevast peab ta vajalikuks käsitleda.

3.1. ÕPETAJATE ÕPPIMISE JA ARENGU HEA TAVA

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Ühine arusaam õppimise ja õpetamise parimast tavast.
- Õpetajate õppimise ja arengu võimalused koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õpetajate õppimise võimaluste tõhusust.
- Õpetajate arusaam õpetajate õppimise ja arengu võimaldamise heast tavast.

HETKEOLUKORRA KIRJELDUS

- Miks selle vestluse teema valimine on oluline?
- Milline on teie koolis õpetajate õppimise hea tava?
- Milline on teie õpetajate õppimise nõrk külg? Kuidas te teate, et see on nõrk külg?
- Millised on teie prioriteedid õpetajate õppimiseks ja arenguks tingimuste loomisel?
- Millised on koolis loodud õpetajate õppimise ja arengu võimalused?
- Milliseid tingimusi tuleb veel luua õpetajate õppimiseks ja arenguks?

TÕENDID

- Kuidas te teate, kas õpetajad õpivad?
- Kuidas te tõendeid kogute? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Kuidas te teate, et pakute õpetajatele tõhusaid õppimise ja arengu võimalusi?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus õpetajate õppimise ja arengu kohta?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad õpetajate õppimise ja arengu võimaldamise head tava ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas õpetajaskonnas kujundada ühine arusaam?
- Kas õpetajate õppimise ja arengu võimalusi ja nende kasutamist mõistetakse ühtmoodi? Mil määral?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Teacher Development Trusti aruande (2015) kokkuvõtte tõhusat täienduskoolitust iseloomustavatest tunnustest.
- Oma kooli professionaalse arengu võimaluste võrdlemine kokkuvõttes esitatuga.

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Käsitlege Teacher Development Trusti aruande (2015) täienduskoolitust iseloomustavate tunnuste üle (lisa 3.1).
- Arutlege, miks selles nimetatud tunnused on olulised. Tehke kindlaks, millistele tunnustele kool juba praegu tähelepanu pöörab ja mis võiks paremini olla.

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht arutab õppejuhiga läbi nende kooli pikaajalised eesmärgid.
- Koolijuht ja õppejuht vaatavad koos üle kooli pikaajaliste eesmärkide saavutamise alaeesmärgid.
- Koolijuht ja õppejuht analüüsivad Teacher Development Trusti aruannet (2015), mis käsitleb täienduskoolitust iseloomustavaid tunnuseid, (lisa 3.1) ning arutavad muutuste vajadust professionaalse arengu võimaldamisel oma koolis.

Lisa 3.1. Teacher Development Trusti aruande (2015) „Suurepärase õpetamiseni: rahvusvahelised uuringud tõhusast täienduskoolitusest“ lühikokkuvõte

Cordingley, P., et al. Developing Great Teaching: Lessons from the international reviews into effective professional development. Teacher Development Trust. 2015.

<https://tdtrust.org/wp-content/uploads/2015/10/DGT-Full-report.pdf>

TÕHUSAT TÄIENDUSKOOLITUST ISELOOMUSTAVAD TUNNUSED

Kestus ja jätkutugi. Õpetajad osalevad pikaajalistes programmides, mis kestavad vähemalt kuus kuud. Kitsalt piiritletud eesmärkide saavutamiseks võib olla sobiv ka lühema kestusega täienduskoolitus. Õpetajatele pakutakse regulaarset jätkutuge, et uusi teadmisi sügavamalt mõtestada ja kinnistada.

Individuaalsete vajadustega arvestamine. Õpetajal aidatakse uusi teadmisi ja õpetamisviise oma isiklike varasemate kogemustega siduda. Luuakse selge seos ka õpilaste vajaduste ning püüdlustega.

Kooskõla. Täienduskoolituse eesmärgid, sisu ja tegevused on omavahel kooskõlas. Õpetajal on võimalus koolituse keskseid ideid korduvalt, mitmel eri moel tajuda ja mõtestada. Kui täienduskoolituse eesmärk on mõne uue õpetamis- või õppimisviisi rakendamine, siis koolituse käigus peaksid õpetajad kogema sama meetodikat.

MIKS NEED OLULISED ON?

Kui täienduskoolitusega soovitakse saavutada oluline muutus õpetamispraktikas, peab see kestma vähemalt kuus kuud. Õpetajatel peab olema võimalus uusi teadmisi pidevalt klassiruumis rakendada. Ühekordsed lühikoolitused ei avalda õpetajate tegevusele positiivset mõju. Jätkutugi (nt 1-2 korda kuus) peab aitama õpetajatel uute õpetamistavade teooriat ja praktikat sügavamalt mõtestada.

Programmi sisu peab arvestama õpetajate erisusi ja nende varasemaid kogemusi, igapäevatöö väljakutseid ja ka õpilaste vajadusi. Õpetajatel on võimalus oma varasemaid teadmisi ja uskumusi kolleegidega arutada.

Didaktiline mudel, kus koolitaja lihtsalt selgitab, mida õpetaja peaks teisiti tegema, ei oma positiivset mõju õpetamisele ega õppimisele. Osalejate jaoks on kogemus palju selgem ja arusaadavam, kui koolituse sisu ning eesmärgid on omavahel kooskõlas: nt uurimustliku õppe rakendamist ei saa õppida pelgalt teoreetilise loengu kaudu.

Sisu. Pedagoogiliste oskuste ja ainealaste teadmiste täiendamine on mõlemad võrdselt olulised.

Tõhusad programmid tuginevad järgmistele komponentidele: ainealased teadmised, ainealane pedagoogika, selgus õppija arengu osas (selge alguspunkt ja selged arendussammud), keskendumine sellele, kuidas õpilased õpivad (üldiselt ja konkreetses aines). Programmid peaksid pakkuma erinevaid pedagoogilisi lähenemisi. Õpetajad peaksid kujundava hindamise abil analüüsima, kuidas uued õpetamisviisid õppimist mõjutavad. Õpetajatel peab olema võimalus kirjeldada oma uskumusi ja varasemat praktikat. Neid uskumusi ja praktikat peab koos koolitajatega analüüsima, ilma et õpetaja tunneks, et teda rünnatakse või kritiseeritakse.

Tegevused. Õpetajad mõtlevad läbi, kuidas uusi õpetamis- või õppeviise klassiruumis kasutada. Katsetavad uusi ideid oma klassis. Analüüsivad, miks teatud praktikaid kasutada. Hindavad, mil moel uute praktikate kasutamine nende õpilaste õppimist mõjutas.

Uute lähenemiste teoreetiline mõtestamine ja praktiline katsetamine peavad käima käsikäes. Selleks, et uusi praktikaid kinnistada, on vaja õpetajal analüüsida, kuidas need tema õpilasi mõjutavad.

Ekspertide roll. Koolivälised eksperdid aitavad õpetajatel uusi teadmisi ja oskusi mõtestada, harjutada ja rakendada. Ekspertidel võib olla programmis juhendaja või mentori roll. Nende ülesanne on näidata uusi vaatenurkasid ja ka küsida keerulisi küsimusi. Nad aitavad õpetajal analüüsida, kas ja kuidas uute praktikate kasutamine õnnestub.

Ilma välisekspertide kaasamiseta võib juhtuda, et õpetajad arutavad oma koolis samu küsimusi samade inimestega nagu alati. Oluline on mõelda, kuidas luua usaldusväärne ja konstruktiivne õhkkond koostööks kooliväliste ekspertidega: kuidas lähtuda ühistest väärtustest ja eesmärkidest ja samas vaadata olulisi küsimusi või praktikaid uue nurga alt.

Koostöö. Kolleegide toetus ja üheskoos õppimine on vajalik, aga kuidas seda kõige tõhusamalt korraldada, on endiselt ebaselge.

Koostöö iseenesest ei mõjuta õpetamise ja õppimise kvaliteeti tingimata positiivselt. Mõned uuringud on näidanud, et teatud juhul võib mõju olla isegi negatiivne. Seega tuleb tähele panna, kuidas koostöö on eesmärgistatud ja struktureeritud. Kasulik on see, kui koos katsetatakse uusi õppemeetodeid ja analüüsitakse tulemusi.

Koolijuhtide roll. Koolijuhtide osalemine õpetajate professionaalse arengu tegevustes on oluline.

Koolijuhtide roll on kõige väärtuslikum, kui nad 1) loovad visiooni ja aitavad mõtestada, miks antud koolitus on oluline, 2) aitavad koolitust organiseerida, sh prioriteete seada ja vajalikke eksperte kaasata, 3) loovad koolis töökeskkonna, mis on õppimisele ja arengule suunatud, 4) annavad õpetajatele võimaluse võtta vastutust mõne koolitusvaldkonna eest.

3.2. ÕPETAJATE ÕPPIMISE TÄIUSTAMINE JA SELLE SUUNAS LIIKUMINE

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Ühine arusaam õpetajate õppimisest ja arengust koolis.
- Praeguste õpetajate õppimist ja arengut toetavate tegevuste mõju õpetajate õpetamisele ja õpilaste õpitulemustele.
- Õpetajate õppimise ja arengu võimalused koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õpetajate õppimise ja arengu võimaluste tõhusust.
- Õpetajate jagatud arusaama kujundamine õpetamise parimast praktikast ja selle pidev hindamine.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Miks selle vestluse teema valimine on oluline?
- Millised on teie prioriteedid õppimise ja õpetamise arendamisel? Miks just need prioriteedid?
- Millised on koolis pakutavad õpetajate õppimise ja arenguvõimalused, millist prioriteeti need toetavad?
- Millistest osadest õpetajate õppimise võimalused koosnevad?
- Kuidas parimat professionaalse arengu tava õpetajatele tutvustatakse? Kuidas nad selle põhjal oma tegevust muudavad?
- Milliseid ressursse ja tingimusi õpetajatel professionaalseks arenguks vaja läheb?

TÕENDID

- Kuidas te teate, et pakute õpetajatele tõhusaid õppimise ja arengu võimalusi?
- Kuidas te teate, et teie pakutavad õpetajate õppimise ja arengu võimalused on õpetajate õppimist toetavalt struktureeritud?
- Kuidas õpetajad oma tegevust muudavad ja mille põhjal te teate, et see on õpilaste õpitulemusi mõjutanud soovitud suunas?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad enda õppimise head tava ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas jõuda ühise arusaamani?
- Kas õpetajate õppimise ja arengu võimalusi ja nende kasutamist mõistetakse ühtmoodi? Mil määral?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Oma kooli professionaalse arengu võimaluste võrdlemine kokkuvõttes esitatud näidetega (lisa 3.2).

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Analüüsige õpetajate õppimise ja arengu tõhusate ja ebatõhusate tegevuste/vormide näiteid. Võrrelge, milline on olukord teie koolis, ja leidke erinevusi.
- Arutage ka muid tõhusa professionaalse arenguga seotud elemente: pädevus, ressursid, välised tegurid. Kas on võimalik pädevust või ressursse juurde hankida?

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht arutab õppejuhiga praeguseid professionaalse arengu võimalusi ning selgitab välja, kuidas saaks selle teatud aspekte või kasutatavaid meetodeid muuta nii, et õpetajate õppimist rohkem toetada.
- Koolijuht ja õppejuht vaatavad läbi professionaalse arengu tõhusate ja ebatõhusate vormide näited ning arutavad muudatusi, mida nad edaspidi sooviksid teha.

Lisa 3.2. Õpetajate õppimise ja arengu toetamine aasta jooksul

Allpool kirjeldatud näidete puhul eeldame, et koolis on valitud eesmärgiks (näiteks) parandada uute teemade õpetamise kvaliteeti. Kuidas toetada õpetajate professionaalset arengut ühe õppeaasta vältel?

HEA NÄIDE	HALB NÄIDE
Täienduskoolituse programmis käsitletakse aasta jooksul korduvalt häid õpetamispraktikaid, mis aitavad kaasa uute teemade õpetamise kvaliteedile, sh juhendamise, selgitamise ja küsitlemisega. <i>Programmis võetakse aasta jooksul mitmel korral vaatluse alla head õpetamispraktikad ning tagatakse, et õpetajad saaksid neid piisavalt sageli oma tegevuses rakendada ja niiviisi uusi teadmisi-oskusi kinnistada.</i>	Toimub üks koolitus, mis käsitleb õpetamise kvaliteeti, näiteks juhendamist, selgitamist ja küsitlemist. <i>See ei aita olulisimaid tegevusi, kontseptsioone ja mõtteid aasta jooksul korduvalt rakendada. Õpetajatel pole võimalik oma varasemaid teadmisi-oskusi tegevuse käigus kinnistada.</i>
Kogu aasta jooksul korraldatakse koolisisesed kogemusseminare, kus õpetajad rakendavad koolitusel õpitut klassiruumis ja saavad kolleegidelt tagasisidet. <i>Õpetajatele antakse piisavalt sageli võimalusi ideid praktikas rakendada, neid paremini tundma õppida ning nende üle mõtteid vahetada.</i>	Õpetajad saavad koolitusel omandatud teadmisi ja oskusi klassiruumis järele proovida väga harva või pole see üldse võimalik. Tagasisidet antakse harva. <i>Uusi teadmisi ja oskusi saab väga harva praktikas rakendada. Võimalusi nende üle mõtteid vahetada napib. Tagasisidet antakse vähe, mistõttu õpetajad ei tea, kuidas paremaks saada.</i>
Õpetajatel on piisavalt sageli võimalik professionaalse arengu üle mõtteid vahetada ning kohendada õpitud oskused omaenda klassile sobivaks. See hõlmab ühist planeerimist, vaatlust ja tagasiside andmist. <i>Õpetajatel on mitmesuguseid võimalusi professionaalse arengu üle arutleda. Nad saavad koos kolleegidega uutele lähenemisviisidele eri nurga alt läheneda.</i>	Võimalusi professionaalse arengu üle arutleda, seda mõtestada ja oma konteksti sobitada on vähe. Õpetajad töötavad tihti omaette. <i>Õpetajad tegutsevad teistest eraldi ega saa koolitusel õpitut nii hästi lahti mõtestada, kui see oleks võimalik kolleegidega koostööd tehes.</i>
Koolijuhid on programmi kaasatud, nad on selle aktiivsed osalejad. 1. Koolijuhid kujundavad soovitud tulevikupildi, aitavad õpetajatel mõtestada, miks see koolitus on oluline ja kuidas see õpilaste õppimist võiks mõjutada. 2. Koolijuhid aitavad määrata koolitusvaldkonna prioriteete ning tagavad, et vajalikud ressursid (koolitusele kuluv aeg, väliseksperdid jm) on olemas. 3. Koolijuhid aitavad luua organisatsioonikultuuri, mis toetab õppimist ja arengut, ning nad osalevad ka ise professionaalse arengu programmides. 4. Koolijuhid võimaldavad õpetajatel võtta vastutust mõnes konkreetses koolitusvaldkonnas.	Koolijuhid ise ei osale aktiivselt professionaalse arengu programmis. 1. Soovitud tulevikupilt ei ole selge, õpetajad ei mõista, miks see koolitus on oluline neile või õpilastele. 2. Aja ja muude ressursside kasutus ei ole korralikult läbi mõeldud. 3. Õpetajate professionaalset arengut ei väärtustata ega toetata; juhid ei pööra professionaalsele arengule tähelepanu. 4. Õpetajaid ei innustata arendustegevustes vastutust võtma.

3.3. ÕPETAJATE KOOSÕPPIMINE UUTE TEOORiate JA MEETODITE MÕTESTAMISEKS

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õppimise ja õpetamise hea tava iseloomulikud jooned ja õpetajate ühised arutelud nende üle.
- Jagatud arusaam õpetajate õppimisest ja arengust.
- Praeguste õpetajate õppimise ja arengu tegevuste mõju õpetajate tegevusele ja õpilaste õpitulemustele.
- Õpetajate võimalused jagada oma häid näiteid.
- Kokkulepped ja rutiinid, mis võimaldavad mõtteid vahetada ning teooriat ja praktikat üksteisega jagada.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Miks selle vestluse teema valimine on oluline?
- Milline on teie koolis õppimise ja õpetamise parim tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Kuidas parima tava üle arutletakse ja seda teistelegi tutvustatakse?
- Millist mõju on hea tava tutvustamine avaldanud? Kuidas te seda teate?
- Millised on õpetajate valmisolek ja ootused, et osaleda õpetajate õppimise ja arengu üle peetavates arutlustes? Kuidas te seda teate?

TÕENDID

- Kuidas te teate, kas õpetajad kasutavad koosõppimise võimalusi?
- Kuidas te teate, millistest prioriteetidest tuleb lähtuda õpetajatele õppimise ja arengu tingimusi luues?
- Kuidas te kogute tõendeid mõju kohta, mida õpetajate koosõppimine õpetamisele avaldab? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Kuidas te teate, et pakute õpetajatele tõhusaid professionaalse arengu võimalusi?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus õpetajate koosõppimisest?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad parimat tava ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas jõuda ühise arusaamani?
- Kas õpetajate õppimise ja arengu võimalusi ja nende kasutamist mõistetakse ühtmoodi? Mil määral?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Oma kooli õpetajate õppimise ja arengu võimaluste võrdlemine Bowlingi (2020) õpetajate arengu teemal korraldatava kohtumise näitega (lisa 3.3).

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Arutlege Bowlingi (2020) õpetajate arengu teemal korraldatava kohtumise näidet (lisa 3.3). Võrrelge, milline on olukord antud koolis ja teil, ning leidke erinevusi.
- Arutage ka muid tõhusa õpetajate õppimise ja arengu tunnuseid: pädevus, ressursid, välised tegurid. Kas on võimalik leida täiendavaid võimalusi või ressursse?

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht ja õppejuht vaatavad üle töötajatega korraldatava kohtumise soovitusel ja strateegiad ning arutavad, kuidas neid ellu viia.
- Koolijuht ja õppejuht kaaluvad, kes töötajatest võiks olla huvitatud töörühma kuulumisest.

Lisa 3.3. Uute õpetamisviiside mõtestamine teoreetiliselt ja praktiliselt

Bowling, E., Stoneman, C. (2020). Suggested strategies for meetings so teachers have opportunities to discuss amongst each other both theory and practice of new ideas.

„Õpetaja õppimine on tavapärane õppimine.“ – Harry Fletcher-Wood

Kuidas toetada õpetajate professionaalset arengut koolisiseste tegevuste kaudu:

- Kavandage õpetajatega ühiselt kohtumisi samamoodi nagu tunde, mõelge välja ülesanded, aruteluteemad ja praktilised tegevused.
- 40–60% professionaalsele arengule pühendatud ajast tuleks veeta harjutades (Doug Lemov)
- Vaadake, et lisaks uute õpetamisviiside õppimisele oleks ka piisavalt võimalusi nende harjutamiseks.

UUTE ÕPETAMISVIISIDE ÕPPIMINE (NÄITED)

- Seminar mõnelt teiselt õpetajalt mõne konkreetse õpetamisviisi kohta.
- Vaadake ja analüüsige näidet selle kohta, kuidas õpetaja selgitab oma ainevaldkonna uut mõistet.
- Lugege mõnd õppimist või õpetamist käsitlevat uurimust või raamatu peatükki ja arutlege selle üle.
- Arutage teemal, mida parasjagu õpetatakse.
- Vaadake mõnd videot õpetamisest ning arutage, milles seisnes nähtu puhul hea õpetamise praktika ja kuidas õpetaja võiks veelgi paremaks saada.

UUTE ÕPETAMISVIISIDE HARJUTAMINE (NÄITED)

- Kavandage koostöiselt üks tund või tundide sari, kasutades uurimustes käsitletud õpetamisviise.
- Vaadake koos läbi mõni õpilase kirjutatud essee või ülesanne, hinnake seda ning arutage, kuidas järgmist tundi kavandada.
- Kirjutage koos mõne uue mõiste või teema selgitus õpilastele.
- Kirjutage koos konkreetse teema kohta küsimused, mida õpetaja võiks tunnis õpilastele esitada.
- Harjutage ette valmistatud küsimuste esitamist või käsitletava teema selgitamist ning kuulake kolleegide tagasisidet.
- Arutage, millist sõnavara ühe või teise teema käsitlemisel tuleks kasutada.
- Kavandage ühiselt kasutatavad õppematerjalid.

3.4. ÕPETAJATE ÕPPIMISVÕIMALUSTE ARENDAMINE

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õpetamise ja õppimise parim tava koolis.
- Tõendid, mille põhjal hinnata õpetamise ja õppimise parimat tava oma koolis.
- Jagatud arusaam õpetamise ja õppimise parimast tavast.
- Jagatud arusaam õpetajate õppimisest ja arengust.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Miks on selle vestluse teema valimine oluline?
- Milline on teie koolis õpetamise ja õppimise parim tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Milline on teie koolis õpetamise ja õppimise nõrk külg? Kuidas te teate, et see on nõrk külg?
- Kuidas õpetajad tagavad, et õpilased õpivad sügavalt?
- Kuidas te sooviksite õpetamise parimat tava koolis edasi arendada?
- Kuidas te teate, kas õpilased õpivad tõhusalt?

TÕENDID

- Kuidas te teate, kuidas õpetajad hindavad oma arenguvõimalusi?
- Kuidas te tõendeid kogute? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Kuidas te teate, et pakute õpetajatele tõhusaid professionaalse arengu võimalusi?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus õpetajate arengu võimalustest?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad parimat tava ühtemoodi? Mil määral?
- Kuidas jõuda ühise arusaamani?
- Kas professionaalse arengu võimalusi ja nende kasutamist mõistetakse ühtemoodi? Mil määral?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Oma kooli tavade võrdlemine Fletcher-Woodi (2020) ja Rosenshine'i uurimuses (2012) käsitletud tavadega.

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Hinnake, kas Fletcher-Woodi (lisa 2.2) või Rosenshine'i (lisa 2.3) käsitluste arutlust võiks olla kasu.
- Suunake koolijuhi tähelepanu nende käsitluste uudsetele lähenemistele.
- Võite aidata koolijuhil võrrelda seda uut lähenemisviisi tema enda kooli õpetamise ja õppimise parima tavaga, tuues välja ka erinevusi.
- Seejärel võite aidata koolijuhil mõelda, kuidas see uus lähenemisviis võiks mõjutada tema koolis õpetajate arengu võimalusi.

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISED SAMMUD

- Koolijuht ja õppejuht võrdlevad oma kooli head tava Fletcher-Woodi (2020) ja Rosenshine'i (2012) käsitlustega ning arutlevad sarnasuste ja erinevuste üle. Selle arutelu põhjal saavad nad kavandada muudatusi professionaalse arengu võimalustes.

3.5. ÕPPIMIST TOETAV TAGASISIDE ÕPETAJA ARENGUKS

1. OSA: OLUKORRA KIRJELDUS

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Õpetajate õppimist toetav tagasiside, mis aitab õpetamist parandada.
- Tagasiside tõhususe suurendamine, jaotades selle näiteks sisu põhjal väiksemateks infokogumiteks.
- Õpetamisprotsessi mõju õpilaste õpitulemustele.
- Tagasiside andmise kultuuri kujundamine.
- Vead õpetajatele tagasiside andmisel.

OLUKORRA KIRJELDUS

- Miks on selle vestluse teema valimine oluline?
- Milline on teie koolis õppe- ja kasvatusprotsessi parim tava? Kuidas te teate, et see on parim tava?
- Kuidas õpetajad saavad oma töö kohta tagasisidet?
- Kuidas õpetajad teavad, mida oma töös muuta?
- Kas õpetajatel on võimalik näha, kuidas teised õpetajad nende koolis parimat tava ellu viivad või kuidas seda teistes koolides tehakse?

TÕENDID

- Kuidas te teate, kas õpetajad saavad piisavalt tagasisidet oma õpetamise arendamiseks?
- Kuidas te tõendeid kogute? Kas peate neid asjakohaseks ja piisavaks?
- Kuidas te teate, et õpetajatele antav tagasiside on õppimist toetav?

ÜHINE ARUSAAM

- Kas õpetajad mõistavad parimat tava ühtmoodi? Mil määral?
- Kuidas jõuda ühise arusaamani?
- Mida olete teada saanud sisehindamise käigus tagasiside kohta, mida õpetajad saavad?

2. OSA: VÕIMALIKUD ARENGUSAMMUD

VESTLUSE KÄIGUS KÄSITLETAVAD TEEMAD

- Võimaluse korral vaadake üheskoos Yo-Yo Ma videot (lisa 3.5). Seejärel võrrelge õppimist toetava ja mittetoetava tagasiside andmise näiteid.
- Arutlege õppimist toetavate ja mittetoetavate tegevuste näidete üle (lisa 3.6).

ARUTELU ABIMATERJALI ÜLE

- Käsitlege videos esitatud tagasiside andmise näiteid ja võrrelge neid õppimist mittetoetava tagasiside andmise näidetega. Arutage, miks neis näidetes avalduv käitumine on tõhus ja aitab muusikutel senist sooritusi parandada.
- Aidake koolijuhil näha seoseid oma klassiruumides toimuva õpetamisega.
- Vajaduse korral käsitlege ka õppimist toetavate ja mittetoetavate tegevussammude näiteid. Mille poolest õppimist toetavad näited tõhusad on?

3. OSA: JÄRGMISTE SAMMUDE KOKKULEPPIMINE

Leppige vestluse põhjal koolijuhiga kokku järgmised sammud. Need võivad olla samad, mis on esitatud parempoolses veerus, aga te ei pea üksnes nendega piirduma.

JÄRGMISTE SAMMUD

- Koolijuht ja õppejuht arutavad, miks on õpetajatele oluline saada tagasisidet oma tööle. Nad võiksid üheskoos vaadata Yo-Yo Ma videot ja analüüsida tema käitumist; samuti võiksid nad mõelda, kuidas samasugust lähenemisviisi oma koolis õpetajatele tagasiside andmisel kasutada.
- Koolijuht ja õppejuht arutavad õppimist toetavate ja mittetoetavate arengusammude näiteid (lisa 3.6). Mille poolest need erinevad? Millist mõju võiks neist näidetest lähtumine õpetajate tegevusele avaldada?

Lisa 3.5. Yo-Yo Ma tõhusa tagasiside näited

Vaadake videost, kuidas tšellist Yo-Yo Ma juhendab professionaalseid muusikuid: Yo-Yo Ma juhendajana. Võrrelge videos esitatud häid näiteid väljamõeldud halbade näidetega.

HEAD NÄITED	HALVAD NÄITED
„Tee koos minuga nii (mängib tšelloga ühe fraasi). Täpselt nii.“ <i>Juhendaja näitab ette, kuidas fraasi mängida, et muusik teaks, mida temalt oodatakse. Juhendaja toob korraga esile ainult ühe fraasi, mida parandada. See on paraja pikkusega lõik ega mõju heidutavalt.</i>	„Kas võiksid selle fraasi uuesti mängida?“ <i>Muusikul oleks rohkem kasu sellest, kui juhendaja näitaks ette, kuidas ta soovib seda fraasi mängitavat.</i>
„Kas saaksid seda mängida nii, et see kõlaks peaaegu koledalt? Mängi roobi lähedalt.“ (Roop hoiab tšello keeli pilli kerest eemal.) <i>Juhendaja selgitab täpselt, mida teha, et fraas kõlaks n-ö koledalt: muusikut juhendatakse mängima poognaga tšello roobi lähedalt.</i>	„Kas saaksid seda mängida nii, et see kõlaks peaaegu koledalt?“ <i>Juhendaja ei selgita, mida teha selleks, et fraas kõlaks n-ö koledalt. Selle mõte jääb ähmaseks.</i>
„Kas saaksid selle kõlama panna nagu kuulipilduja valangu?“ <i>Juhendaja selgitab väga konkreetset, kuidas ta soovib, et seda fraasi mängitaks. Ta toob võrdluse („nagu kuulipilduja valang“), et muusikul oleks selgem arusaam, kuidas fraas kõlama peaks.</i>	„Kas saaksid selle kõlama panna stakaatot kasutades?“ <i>Juhendaja kasutab muusikaterminit „stakaato“, kuid selle tähendus on üsna lai ning selle kasutamine võib olenevalt mängitavast palast varieeruda.</i>
„Sa paned selle liiga vara plahvatama. Suru see maha. Pane kaas peale. Proovime uuesti.“ <i>Juhendaja selgitab taas väga konkreetset, mida teha, ja seejärel mängib fraasi koos muusikuga läbi, et muusik näeks ja kuuleks, kuidas tema seda mängiks. Juhendaja kasutab metafoori (muusika esitamise viisi võrreldakse millegi plahvatuslikuga) selgitamiseks, et fraasi mängiti liiga jõuliselt. Seejärel kasutab ta teist metafoori (keedupoti kujundit: „Pane kaas peale.“) rõhutamaks, et fraasi tuleks sel hetkel summutada: see peab podisema, mitte plahvatama.</i>	„See osa oli muidu korras, aga võib-olla veidi vali.“ <i>Õeldu ei ole piisavalt konkreetne. See on liiga ebamäärane ega anna vihjeid selle kohta, kuidas muusik saaks oma sooritust parandada.</i>

**Lisa 3.6. Kuidas anda õpetajale tõhusat tagasisidet?
Näited õpetajate arengusammude analüüsivahendist**

HEAD NÄITED	HALVAD NÄITED
Uue teema selgitamine Üks kolleeg annab teisele tagasisidet: „Korrake olulist teemakohast sõnavara oma selgitustes vähemalt kolm korda.“ „Selgitustes tulge vähemalt kolm korda tagasi peamise mõtte juurde, mida soovite, et õpilased mõistaksid ja mäletaksid.“ <i>Selline tagasiside on väga konkreetne: öeldakse täpselt, mitu korda sõnavara tuleb korrata. Ühtlasi sedastab see täpselt, mitu korda tuleb peamise mõtte juurde selgitamise käigus tagasi tulla.</i>	Uue teema selgitamine Üks kolleeg annab teisele tagasisidet: „Kasutage kindlasti teemakohast sõnavara.“ „Selgitamisel tulge peamise mõtte juurde sageli tagasi.“ <i>Õeldu ei ole piisavalt konkreetne. Sõna „sageli“ on liiga ebamäärane. Küll aga on täpne fraas „vähemalt kolm korda“.</i>
Küsimuste esitamine „Kui esitate küsimuse, millele vastamiseks on vaja järele mõelda, siis andke õpilastele selleks aega. Laske neil mõelda vähemalt viis sekundit. Et olla kindel, loendage sekundeid sõrmede abil (hoidke käsi selja taga).“ <i>Selline tagasiside on konkreetne ja täpne. Ühtlasi annab see õpetajale strateegia, kuidas aega mõõta.</i>	Küsimuste esitamine „Kui esitate küsimuse, millele vastamiseks on vaja järele mõelda, siis andke õpilastele selleks aega.“ <i>Selline tagasiside ei ole piisavalt konkreetne. See ei täpsusta, kui palju aega õpilastele anda tuleks.</i>

